

En revolta espiritual constant

Manuel Castaño / *El País*

Blai Bonet (1926-1997) és un personatge singular i un escriptor sorprenent. Com tots, doncs? No, més. Jordi Coca, en una entrevista per a *Serra d'Or*, el 1981, el definia així: “Un foll adorable i lúcid que té raó quan no raona, quan es deixa dur per l'onada brutal i femenina del seu jo més profund”. Fill de Santanyí, al sud de Mallorca, de família de pagesos en un món encara gairebé feudal, va entrar a estudiar als deu anys al seminari de Palma, on va adquirir un domini dels clàssics grecs i llatins que la pedagogia moderna a hores d'ara ha fet inimaginable. Entrat en la vintena, la tuberculosi l'obliga a deixar els estudis i a passar tres anys en un sanatori al Montseny, on escriu la novel·la *El mar*, inèdita fins al 1958. Els versos van venir tot seguit: *Quatre poemes de Setmana Santa* (1950) i *Entre el coral i l'espiga* (1952).

La seva ruptura amb l'anomenada escola mallorquina —caracteritzada per la inspiració classicista, el rigor formal, l'estima pel paisatge i la serenitat sentimental— es va fer patent de seguida, amb la incorporació de trets estilístics propis de l'espanyola generació del 27. El mateix 1952, any del Congrés Eucarístic a Barcelona, va guanyar el premi Óssa Menor amb *Cant espiritual*, en què la dimensió religiosa es revesteix d'una sensualitat intensa: “El Poema és tocar una flor, una fruita, / una mà. I sentir l'acció sorda, / el moviment, la poesia, l'ona / de Déu”.

Des de llavors fins a finals dels seixanta va residir a la capital catalana, ben acollit en els ambients culturals del moment; en el pròleg a *L'Evangeli segons un de tants* (1967), potser exageradament, afirma que podia haver arribat a ser “el gigoló oficial de l'alta costura de les lletres”. En aquest llibre, així com en l'anterior, *Comèdia* (1960), ple de densitat autobiogràfica, s'acosta a noves maneres de fer, amb una retòrica més prosaica, a l'estil del que se'n va dir realisme social; tanmateix, el bagatge teològic mai no deixa de traspuntar, per més que a vegades sembla voler ocultar-lo rere el seu estil aparentment desmanyotat. *L'Evangeli...*, que havia guanyat el premi Carles Riba cinc anys abans, el 1962 —potser va fer falta, per publicar-lo, que arribessin els aires del Concili Vaticà II—, és un dels poemaris importants de la segona meitat del XX i, sense que es pugui parlar d'apostasia, hi

queda reflectida la visió particularíssima que té Bonet de la divinitat i de la humanitat.

En *Els fets* (1974), que continua en la mateixa línia, confessa: “He parlat perquè, com que no veig / el cor de les coses, he hagut de tenir esperança”. La seva és una mística individual, contrària a tota jerarquia, incloses les literàries. I quant a la seva escriptura poètica —que no es pot entendre sense la que en paral·lel experimentava en obres narratives, com *Míster Evasió* (1969), i el seu interès per l’art contemporani—, evoluciona cap a formes d’experimentació que si d’una banda l’aproximen al que s’està fent en altres literatures, de l’altra provoquen una certa distanciament perplexa dins l’àmbit català. Parlant de *Cant espiritual*, Josep Maria Llompart diu, el 1964, que ja “apuntava la confusió conceptual, la mena de desequilibri caòtic que caracteritza l’obra més recent de Blai Bonet”. Qüestió de gustos; recentment Xavier Lloveras explica així l’estil bàsic del santanyinenc: “Una sensació provoca un seguit d’imatges que es transformen a un ritme rapidíssim, i el poema, sense conclusió possible, acaba abruptament o queda obert”.

Bonet és qualsevol cosa menys un escriptor maleït, però les seves inquietuds, dins un marc de revolta espiritual constant, i la seva manera d’expressar-se —procedeix per acumulació d’escenes, barreja formes populars i termes cultes, fa servir l’autoironia, i sembla voler desconcertar el lector, que no sap mai cap on vol fer anar el discurs— l’allunyaven dels seus contemporanis, i fan que sigui més entès i més apreciat per noves lles de lectors. Particularment un llibre inclassificable, més enllà de cap gènere, com *Has vist, algun cop, Jordi Bonet, Ca n’Amat a l’ombra?* (1976) devia semblar una divagació sense solta, pròxima a l’escriptura automàtica. Però a *Cant de l’arc* (1979), més entenedor, reprèn les seves preocupacions teològiques i existencials; *El poder i la verdor* (1981) és un garbuix de veus en forma de collage, i en els últims llibres, *Teatre del gran verd* (1983), *El jove* (1987) i *Nova York* (1991), torna als poemes singulars, sense perdre un punt d’entusiasme líric.

Fins aquí els dotze llibres publicats per Bonet, als quals ara aquest enorme volum —malauradament sense foliació explicativa— afegeix dos projectes de llibre, algunes versions de poemes publicats i una vuitantena de poemes inèdits. Bonet, finalment, està disponible i a punt per desvetllar fervors creatius, i tant de bo també hermeneutes que n’aplanin els arcs.